

DE BOUWKUNDIG AMBTENAAR

OFFICIEEL ORGAAN VAN DE VEREENIGING VAN BOUWKUNDIGEN
OPGERICHT 2 AUG. '27 VOOR DEN TIJD VAN 29 JAREN EN 5 MAANDEN

Redactie: Heveaweg 24, Meester-Cornelis

ADRESSEN.

Voorzitter: W. H. Th. Marcus, Heveaweg 24 Meester-Cornelis, tot wien men zich te wenden heeft voor persoonlijke belangen en voor vereenigingsaangelegenheden en die tevens de redactie der *B. A.* voert.

Secretaris-Penningmeester: J. C. de Keyzer, Wilhelminastraat 10 Bandoeng, Postkantoor Riouwstraat. Tevens *Administrateur I. B. T.* voor:

- a. Aanmelding als lid V. v. B.
- b. „ „ „ abonné *I. B. T.*
- c. Adresverandering en contributie.
- d. Vereenigingsaangelegenheden.
- e. Opgave van advertenties.

2e Secretaris-Bibliothecaris: R. M. Soejatiman, Petodjosawah Zuid, Gang VI, Batavia-Centrum, voor: Vereenigingszaken inwendige dienst, aanvraag oude Nrs. *I. B. T.* en bibliotheeknummers.

ARCHITECTEN — CURSUS.

Te Bandoeng werden door de H. B. leden J. C. de Keyzer, G. J. Heymering en W. H. Th. Marcus besprekingen gevoerd over de oprichting van een Architecten-cursus. Naar aanleiding daarvan werd een voorloopige schikking getroffen met de Vereeniging „Theorie en Praktijk”, welke te Bandoeng een afdeeling heeft. De les gelden zijn redelijk, en de heeren de Keyzer en Heymering zullen wel als medewerkers optreden. Voor hen, die zich van het begin af nog moeten inwerken kan gerekend worden — bij „normale” geschiktheid en „normaal” tempo — op een studietijd van drie jaar, waarna aan het examen met kans op succes kan worden deelgenomen. Aan les gelden zal dan $\pm f$ 15 (vijftien gulden) per maand moeten worden betaald. Nadere mededeelingen zullen in een volgend nummer worden gedaan. Aanmelding voor den geheelen cursus of voor enkele vakken te richten aan den heeren J. C. de Keyzer, Wilhelminastraat 10. Bandoeng, G. J. Heymering, Pasir Kalikiweg 147. Bandoeng of W. H. Th. Marcus, Heveaweg 24. Meester-Cornelis. Elk vak wordt afzonderlijk *per les* berekend, inclusief vraagstukken en correctiewerk.

Men kan dus op elk tijdstip beginnen of er mede uitscheiden.

H. B.

WAAROM: EEN EENHEIDSFRONT VAN BLIJVERS?

I.

Om onnoodig misverstand te voorkomen is het misschien wel gewenscht duidelijk te omlijnen wie door mij onder „Blijvers” worden gerekend.

Ik noem iedereen een Blijver, die zich voor vast in Indië metterwoon heeft gevestigd, en acht het tevens vanzelfsprekend, dat men dan ook uit welbegrepen eigenbelang, bij het tegen elkaar afwegen van de „uitheemsche” en de „inheemsche” belangen, steeds het *Indische* belang zal voorop stellen. Dat wil dan zeggen, dat men zal streven naar systematische bevordering van de algemeene welvaart in Indië, en dat men trachten zal zóoveel mogelijk in Indië vast te houden, wat door Indië wordt opgebracht. Deze korte inleiding moge vooraf gaan.

* *

Wellicht is er niemand in ons uitgestrekte eilandrijk te vinden, die niet — hetzij direct dan wel indirect en in meerdere of mindere mate — door de huidige economische depressie is getroffen. Doch indien men zou willen probeeren om een afdoend antwoord te bekomen op de vraag naar de oorzaak of de oorzaken, het nog te verwachten verloop en het einde van deze gansch de menschheid teisterende economische ziekte, dan krijgt men zoo'n verscheidenheid van uitspraken te hooren, afkomstig van diverse experts, dat men er geen steek wijzer door wordt. Het eenige, wat door elk wél-denkend mensch positief als een *fout*, als een *gruwel* zal kunnen worden onderkend is het feit, dat in vele „cultuur”-landen op menschonteerende wijze levensmid-

delen, allerlei voor de consumptie nuttige artikelen worden vernield of onbruikbaar gemaakt, uitsluitend met de bedoeling om de koopwaar „op prijs” te houden. En *zulk* een doen kan toch nimmer verlossing brengen van den geesel, genezing van de ziekte?

* *

Voor ons, hier in Indië, hebben op slot van zaken de vraagstukken van ontstaan, verloop en einde van de crisis niet zoo veel te beteekenen, omdat wijzelf daarop niet den minsten invloed kunnen uitoefenen, omdat wij toch niet anders dan eene lijdelijke rol te vervullen hebben. En 't wordt zelfs voor ons nog moeilijker gemaakt doordat wij ook in *eigen huishouding* geen toereikende zeggingschap hebben, al wordt ons de schijn gelaten alsof! Immers in den Volksraad zijn keer op keer maatregelen bepleit welke ons arm Vaderland — dat wil dus zeggen aan ons en aan onze gezinnen — eenige verlichting zouden kunnen brengen van de onnoemelijk zware en voor velen ondragelijke lasten; het heeft niet mogen baten, omdat het Opperbestuur, zetelend in Holland, het anders beslist. Men denke slechts aan het uitvoerrecht op de Indische aardolie, aan den bouw van den derden kruiser, aan de verdeeling der kosten voor de vloot, enz.....

* *

Het is wel een bewijs van zijn rotsvaste vertrouwen in de rechtvaardigheid van de Nederlandsche leiding, dat de I. E. V. fractieleider, de heer de Hoog, desniettemin bij de algemeene beschouwingen kortelings in in den Volksraad o. m. de volgende verklaring heeft kunnen afleggen.

„Maar het woord „drainage” behoeft in dit verband eigenlijk niet te worden gebruikt, want wanneer men Indië en Nederland als een éénheid beschouwt, als hier dus sprake is van de Rijkséénheid, dan staat de zaak natuurlijk geheel anders. Dan spreekt men niet van „drainage” van het eene gebied door het andere; maar dan kan een recht op het verkrijgen van leeningen eerder in deze zaal naar voren worden gebracht dan wanneer men aanvaardt de drainage-theorie, waarvan de heer Thamrin sprak”.

Inderdaad, wanneer er sprake is van een Rijkséénheid, dan behoeft het woord „drainage” in verband met de, door Nederlandsche en in Nederland verblijvende Ondernemers, uit Indië naar Nederland „overgehevelde” overwinsten niet te worden gebruikt. Maar dan heeft Indië ook *recht* op een *trouwhartige* naleving van het Rijkséénheid-begrip, dan zal het „lief-en-leed-samen-deelen” ook loyaal dienen te worden ten uitvoer gebracht. Het is van harte te hopen, dat de heer de Hoog niet heeft misgerekend; en, daar het thans geen tijd is voor „loven en bieden”, daar Indië momenteel staat aan den rand van een afgrond, die „Rijksbankroet” heet, is hetgeen de I. E. V. leider direct op zijn geciteerde verklaring heeft laten volgen voor ons, voor de Blijvers, wel

een geruststelling. Want hier heeft men te doen met de uitspraak van een *rechtsch*-georiënteerden partij-leider, die steeds gestoond heeft op *redelijke* gronden achter de Regeering te zullen staan. En van de fractie, waarvan de heer Thamrin de leider is, kan men minst genomen stellig rekenen op het volgen van een zelfde gedragslijn, zoodat dus op het politieke terrein de Indische belangen zeker niet verwaarloosd en nog minder tenachter gesteld zullen worden. De heer de Hoog zei immers ook nog:

„Als men echter toch zooveel mogelijk er naar tracht, om het hier in Indië verkregen geld ook hier te lande te verteren, dan doet dat niets af aan de idee van de Rijkséénheid. Ik wil dan ook niet spreken van drainage, doch het is het goed recht van Indië om in deze alles te bereiken wat te bereiken valt.”

Juist! Met dit betoog zullen alle rechtgeaarde Blijvers redelijkerwijze volkomen accoord kunnen gaan; en voor de practische uitwerking, voor de toepassing van dat *recht* dienen de verschillende op Indië's belangen ingestelde partijen te streven naar éénheid, naar het vormen van een éénheidsfront.

Kan men daar *niet* toe komen, en zullen partijen, die nu juist niet zoo gebrand zijn op de behartiging in de eerste plaats van de Indische belangen, door schoon- *schijnende* leuzen *verdeeldheid* kunnen stichten onder de Indië-dienende partijen, dan is het — voorschands — een troosteloos geval. Ik zeg: „voorschands”, omdat *onvermijdelijk*, bij nog dieper *inzinking* in het economische moeras, de Indië-dienende partijen naar elkaar toe *gedreven* zullen worden door de harde noodzaak!

* *

En hoe staat het nu met de Vak-organisaties, met de Vereenigingen, die de werknemers-belangen h.t.l. hebben te dienen? Is het *mogelijk*, dat daar *over de geheele linie* éénheid bestaat of komt; in een land als Indië, waar nog zulke hemelsbreed verschillende verhoudingen op werknemersgebied bestaan? Is er niet reeds dit ééne groote verschil onder de werknemers — die slechts *mensen* zijn en daarom niet „boven”-menschen — zullen denken of doen — dat er „Trekkers” en „Blijvers” zijn? En is niet zoo goed als 99% der „import”-krachten, zoowel in Overheids- als in Particulieren- dienst van meetaf- aan te sorteerden onder de Trekkers?..... En *wat* kenmerkt dan het verschil tusschen de Trekkers en de Blijvers in het bijzonder?

In de eerste plaats zullen over het algemeen — het is een natuurlijk gebeuren — de Trekkers voornamelijk zich richten op het *heden*, en *trachten* daaruit alléén *voor zichzelf* zooveel mogelijk voordeel te halen; terwijl de Blijvers bovendien hebben rekening te houden met de belangen van *hunne nakomelingen*, en *dus* moreel *verplicht* zijn óók aan hun toekomst te denken. De Blijvers zullen ten overvloede — indien zij tot het juiste besef van hun positie kunnen komen — *moeten* rekening houden met de *draagkracht* van

het Land, omdat de toekomst van hun nakomelingen, hunne bestaansmogelijkheden, daarvan afhangen.

In de tweede plaats — wanneer men de redeneering van den heer de Hoog zou willen volgen; en waarom ook niet? — zal er door het verteren van Indische pensioenen en in Indië opgespaarde penningen *buiten* Indië door Trekker-werknemers weliswaar niet van „drainage” behoeven gesproken te worden, *maar het is het goed recht van Indië om te zorgen dat het in Indië verkregen geld ook zooveel mogelijk in Indië zal worden verteerd!* De vraag is dan nu: welke gedragslijn dient door de werknemers -organisaties van Blijvers in Indië te worden gevolgd?

* *

Ten einde op deze vraag een bevredigend antwoord te kunnen geven is het wel gewenscht — met inachtneming van het voorgaande — eens na te gaan, wat daaromtrent kan worden geleerd door de meening — ten aanzien van het „Indisch” bezoldigingsvraagstuk — te peilen van eenige vooraanstaande „voorlichters”, die nu niet bepaald gerekend kunnen worden te behoren tot de Blijvers. Het nummer van Augustus 1932 van „Koloniale Studiën” kan daarvoor wel als gids dienen.

Om te beginnen kan worden aangehaald, wat Dr. J. H. Broeke in zijn artikel over de „Indianiseering” als zijn slotconclusie heeft medegedeeld; het betreft de mogelijkheid om in ons Vaderland de „uitheemsche krachten door inheemsche te vervangen, zoowel in het ambtelijke als in het particuliere.” Tot beter begrip van de kwestie is het niet ondienstig om de woorden „uitheemsche” en „inheemsche” te vervangen door: „import” en „blijver”. Dr. Broeke meent:

„Britsch-Indië kan men — indien het daartoe nog eens mocht komen — zich nog voorstellen als een maatschappij tot den statischen, voorkapitalistischen toestand teruggekeerd; dáár hebben sociale beginselen als van Gandhi en Mukerjee nog verband met de realiteit van heden.

Maar Indonesië — Java althans — laat zich niet meer „verinheemschen”. (Bedoeld is natuurlijk: brengen in een toestand van lethargie, van slaapzuchtigheid! W. M.). Hier kan indianiseering, wil zij volledig en gezaghebbend zijn en in staat zich te handhaven, niet anders zijn dan dynamisch, kapitalistisch, in westerschen geest en zal zij daarom in de eerste plaats met de besten, de energieksten van haar eigen burgers economisch moeten worden opgebouwd. Ook hier dus luidt de conclusie, dat de constructieve voorbereiding eener indianiseering van Indonesië een aristocratisch karakter zal moeten hebben, zich vooral tot de „besten”, de voor westerschen dynamischen drang meest vatbaren zal moeten wenden.

En dat zij in de eerste plaats economisch zal hebben te zien.”

Wel, wie zal bezwaar willen maken tegen deze eindconclusie?

Maar natuurlijk zullen „de meest energieke en de meest actieven” van de Blijvers het moeten opnemen tegen „de meest actieven en de meest energieke” van de import-krachten. Of zal men misschien willen beweren dat de „lamlendigen” en

de „futloozen” zullen worden „uitgezonden”, om hier de zaken op pooten te zetten?

De Gezags-organen, het Binnenlandsch-bestuur, het Leger en de Vloot en wellicht ook de Politie zullen slechts zéér geleidelijk-aan geheel kunnen worden „ge-indianiseerd”. Maar dan ligt het niet aan de „besten” om het werk van de uitheemschen over te nemen, doch het is uitsluitend een gevolg van het feit, dat het Oppergezag zetelt in Nederland, en omdat de Rijkséénheid, het *organisch* Rijksverband nog niet *gestabiliseerd* is. Doch hierop behoeft niet dieper te worden ingegaan, het is politiek-terrein!

Als tweede voorlichter, van wien iets te leeren valt, zullen wij thans aan het woord laten komen de heer H. C. Zentgraaff, die in het zelfde nummer van „Koloniale Studiën” den „Indo-Landsdienaar” heeft in beschouwing genomen.

„Een van beiden: óf wij gaan in de toekomst naar de scheping van een recht op verlof ook voor den Inlandschen ambtenaar, óf wij hebben het verlof te beperken tot de uit Europa betrokken krachten.

Wanneer wij zien hoe het aantal ambtenaren dat met buitenlandsch verlof ging, steeg van 293 in 1911 tot 1443 in 1929, dan ziet men hoe geweldig de toename van den op 's Lands schatkist gelegden last reeds steeg onder vigueur der huidige bepalingen en..... hoe dringend noodig het is dat aan ongehoorde verlofsluxe een einde wordt gemaakt, ook ter voorkoming van verdere uitbreiding”.

De heer Zentgraaff heeft hélaas geen cijfers gegeven, welke kunnen doen zien hoeveel er uitgegeven werd in 1929 voor „de in Indië opgeleide en aangenomen” ambtenaren en hoeveel voor de „uitgezonden”-krachten, aan passagekosten en aan verlofssalarissen. Dan zou het wellicht — neen zeker, dat begrijpt een ieder wel — blijken, dat het grootste percentage komt voor rekening van de uitgezondenen. Doch het *totaal* bedrag is globaal wel aan te geven. Want gaat men een eenvoudige berekening maken voor rond 1000 ambtenaren, dooréén genomen met Vrouw plus 1 minderjarig kind, en voor het reizen in de 2de klasse der mailbooten, dan geeft dat voor 1000 vertrekkende en — uit den aard der zaak — 1000 terugkeerende ambtenaren een bedrag van rond 4 miljoen, alléén aan passagekosten, per jaar. Neemt men verder aan dat — gemiddeld — elke ambtenaar een verlofssalaris opstrijkt van f 300.— per maand, dan geeft dat per jaar rond 3½ miljoen. Het totaal bedrag zou dan zijn $\pm 7\frac{1}{2}$ miljoen gulden, hetgeen ook werkelijk zoo is. Voegt men hierbij nog het bedrag dat wordt besteed aan kosten — vol salaris — voor het buitenlandsch verlof van particuliere werknemers, zeg rond 2½ miljoen per jaar — dat is heusch niet aan den hoogen kant berekend — dan blijkt dat Indië in één jaar tijds (1929) alléén aan kosten voor buitenlandsch verlof van *werknemers* reeds opbrengen moet 10 miljoen gulden. Dat is geld, dat voor Indië verloren gaat; en zeer zeker *niet*

in verhouding is tot het „nut”. dat Indië er indirect van kan hebben.

En hoe groot is wel het totaal bedrag, dat aan pensioenen, ook voor weduwen en weezen (rond 2½ miljoen), jaarlijksch *buiten* Indië aan werknemers wordt uitbetaald? Aan burgerlijke en militaire pensioenen bedraagt dit voor de Landsdienaren rond 25.— miljoen. Rekent men daarbij (behalve de buitenlandsch-verlofslasten) de pensioenen van particuliere werknemers, en de jaarlijksch uit Indië „overgehevelde” opgespaarde penningen, benevens de uitrustings- en uitzendings-kosten van „uitgezonden” werknemers, dan is het niet te bout om te beweren dat ten behoeve van Trekkers-werknemers Indië jaarlijksch tot een bedrag van rond 80 (tachtig) miljoen gulden wordt „ontlast”

Er dient evenwel nog meer geleerd te worden, en het artikel van Dr. W. M. F. Mansvelt in „Koloniale Studiën” is zéér leerzaam. Er wordt bij het bezoldigingsvraagstuk nog al eens *te veel* naar voren gebracht het z. g. „behoefte-criterium”, en belanghebbenden, die tot groepen behooren, welke nauwelijks één generatie terug door gelukkige omstandigheden in de mogelijkheid zijn gesteld om hogere behoeften te leeren kennen dan alleen die voor het in stand houden van het leven, vergeten al te gaarne dat ook andere groepen — zij het *procentsgewijze* tot een zéér beperkt aantal — aan diezelfde behoeften zich hebben aangepast. In het artikel van Dr. Mansvelt komt het volgende voor.

„Slechts weinige lezers zullen vermoedelijk bekend zijn met het toenmalige (1936 tot 1975) loonniveau in ons Vaderland. In Nederland bedroegen omstreeks 1840 de loonen der grondwerkers niet meer dan 30 á 40 cent per dag, wat overeenkomt met het loon van een contract-koelie. Timmerlieden, metselaars en loodgieters verdienden 50, 80 ct. tot f 1.— per dag, naargelang zij door het seizoen langere of kortere dagen konden maken. De weekloonen van kleermakers beliepen 5 á f 6.— en die van schoenmakers niet meer dan 3 á f 3.50. De Nederlandsche werkmanstand had dus een inkomen niet hooger dan tegenwoordig Inlandsche huisbedienden en toekangs. Ook de hogere en de middelbare klassen hadden het toenmaals in Nederland zeer moeilijk; zij verdrongen zich voor openvallende klerkenbaantjes en leverden een overvloed van *proponentjes en gouverneurs*. (Attendeering van mij. W.M.). In zulke omstandigheden was het geen wonder, dat een deel een goed heenkomen naar Indië zocht.

„Gewoonlijk zijn deze jongelieden”, zegt G. G. Rochussen, „van een aanbeveling van deze of geene voorzien en streven dan naar een klerkenplaats of andere geringe betrekking, welke zij dan ook veelal bekomen, in de hoop zoodoende langzamerhand op te klimmen.”

„Het uitkomen der bewuste jongelieden op *avontuur* heeft daar te boven het groote bezwaar, dat zij dikwerf de plaats wegnemen én der alhier geboren jongelieden (de z.g. Creolen. W. M.) én der z.g. Inlandsche kinderen.” (De z.g. gemengdbloedigen, de Indo's W. M.).

„Van hier dat er bij de z.g. Inlandsche kinderen een wrevel bestaat, waarvan mij reeds meer dan een blijk is voorgekomen” (*Hm. de lessen der geschiedenis vergeet men vlug* W.M.).

(Wordt vervolgd).

BURGERLIJKE OPENBARE WERKEN.

Departement.

Verleend wegens zesjarigen dienst, acht maanden verlof naar Europa aan den ingenieur 3de klasse voor de Landsgebouwen Ir. J. S. Duyvis met bepaling dat hij zijn betrekking op een nader te bepalen dag in de tweede helft van de maand April 1934 zal nederleggen;

Waterstaat.

Benoemd tot ingenieur 2de klasse:

1. de ter beschikking van de provincie Oost-Java gestelde ingenieur 3de klasse Ir. J. F. G. Groenhof met bepaling, dat hij ter beschikking van genoemde provincie blijft gesteld;
2. de ter beschikking van de provincie Midden-Java gestelde ingenieur 3de klasse Ir. H. Vlugter met bepaling, dat hij ter beschikking van genoemde provincie blijft gesteld;

Toegevoegd.

1. aan den Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden, teneinde met ingang van den dag, waarop de tegenwoordige functionaris den dienst zal nederleggen als Eerststaanwend Waterstaatsambtenaar in genoemd gewest op te treden, de ingenieur 1ste klasse Ir. A. J. Beauchez, thans toegevoegd aan den Resident van Bali en Lombok;
2. aan den Resident der Zuider- en Ooterafdeeling van Borneo ten behoeve vanden Waterstaatsdienst in genoemd gewest de ingenieur 3de klasse Ir. Goesti Mohamad Noor, thans toegevoegd aan het Hoofd der irrigatiewerken in Bantam en Batavia;

Ter beschikking gesteld van de provincie Oost-Java de ingenieur 3de klasse Ir. L. O. Croes, thans toegevoegd aan den Resident van Sumatra's Westkust;

Verleend wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa, met gelijktijdige ontheffing van zijne ter beschikkingstelling van de provincie Oost-Java, aan den hoofdopzichter W. A. Rosenquist met bepaling, dat hij zijn betrekking op een nader te bepalen dag in de maand Mei 1934 zal nederleggen;

Ontslagen wegens overtolligheid, met ingang van einde September 1933 eervol uit zijne betrekking de hoofdteekenaar J. Malasch;

Havenwezen.

Toegevoegd:

1. aan den Directeur van de haven van Soerabaja de electricien 1ste klasse M. Marchant, thans toegevoegd aan den Directeur van de haven Belawan;